

Fodnoter

¹ Næppe nogen anden dansk kriminalsag har fået så megen opmærksomhed som sagen mod Blekingegadebanden. Den journalistiske og litterære dækning har gennem årene været ekstremt omfattende, så skildringerne af gruppens virksomhed og retssagen mod dens medlemmer er talrige. I 2007 udgav journalisten Peter Øvig Knudsen et tobindsværk, som blev en bestseller. Efterfølgende har flere dokumentarfilm og en tv-serie har taget afsæt i begivenhederne omkring gruppen. Sagen er kun i hovedtræk refereret i Ugeskrift for Retsvæsen, og de fagjuridiske indlæg er forholdsvis få og spredte.

² Jørn Vestergaard, Straffelovens såkaldte 'terrorismeparagraf'. Korpsforbuddet i § 114. *Kriminalistisk Instituts Årsberetning 1989*, s. 117-133.

³ Bestemmelsen i den oprindelige § 114 blev ved indførelsen af den første antiterrorpakke i 2002 delt op i to paragraffer, der i det væsentlige er videreført med uændret indhold i straffelovens nugældende § 114 f og § 114 g.

⁴ Også en række andre anklagepunkter blev frafaldet under sagens behandling ved tilskæring af tiltalen i lyset af, hvad der kom frem i retten. De sigtedes og senere tiltaltes meget udprægede tavshed gennem hele sagens forløb bevirkede, at anklageren først hen mod slutningen af domsforhandlingen var i stand til at forholde sig til, hvilke af de enkelte punkter i det oprindelige anklageskrift, der kunne vurderes som bæredygtige.

⁵ Jeg traf Bent Otken flere gange i hans egenskab af censor ved mundtlig eksamen i strafferet og kendte ham som en elskværdig, lyttende og retskaffen person. I retten kunne han imidlertid fremtræde temmelig formel og skarp i tonen, og han havde ikke ry for at være udpræget forsvarervenlig.

⁶ De øvrige forsvarere var Niels Forsby for tiltalte Torkild Lauesen, Niels Fredsted for Jan

Weimann, Manfred W. Petersen for Karsten Møller Hansen, Søren Søltøft Madsen for Bo Weiman, Thorkild Høyer for Carsten Nielsen samt Jørgen Bang for Peter Døllner,

⁷ Om doktrinen, se Knud Waaben, *Strafferettens almindelige del. Ansvarslæren*, nu 6. reviderede udgave ved Lars Bo Langsted, 2015, s. 247 f.

⁸ Dette forhold var ligesom nu omfattet af en strafferamme med fængsel indtil 12 år som maksimum, jf. strl. § 261, stk. 2. Straffen for røveri under særligt skærpende omstændigheder var også dengang fængsel indtil 10 år, jf. § 288, stk. 2.

⁹ Dette tiltalepunkt drejede sig om »forsøg på ulovlig langvarig frihedsberøvelse for vindingsskyld«, jf. strl. § 261, stk. 2.

¹⁰ Efter strl. § 24 kræver straffrihed ved fleres samvirken, at den enkelte medvirkende frivilligt hindrer forbrydelsens fuldbyrdelse (eller »foretager handlinger, som ville have hindret fuldbyrdelsen, hvis denne ikke, ham uafvidende, var mislykkedes eller ad anden vej var afværget«).

¹¹ I anklageskriftet var forholdet beskrevet således, at fuldbyrdelsen angiveligt blev forhindret, fordi politiet anholdt gruppens medlemmer. Med dette oplæg var der lagt en bred ramme, som stillede ganske store krav til et forsvar, der kunne overbevise nævningene om, at betingelserne for straffrihed var opfyldt. I spørgsmålet til nævningene blev temaet indsnævret til at angå afståelse, som følge af at et enkelt medlem af gruppen hoppede af lang tid forud for anholdelsen. Dette gjorde bl.a. en frifindelse mulig, hvis nævningene lagde til grund, at forbrydelsen kunne have været gennemført uden den pågældendes deltagelse.

¹² En udførlig redegørelse for behandlingen af Rausing-forholdet findes i min artikel i *Juristen* 4/1992, s. 162-171. Artiklen bygger dels på et responsum, som jeg på anmodning fra Thomas Rørdam skrev om danske domstoles jurisdiktionskompetence i lyset af reglerne i svensk ret

om ansvar for strafbare forsøgshandlinger, dels på mine håndskrevne notater fra retsbelæringen og endelig på oplysninger fra retsbogen.

¹³ I øvrigt var nogle af gruppens medlemmer blevet iagttaget, da de overvågede Rausings lejlighed, hvilket kunne indebære en øget opdagelsesrisiko.

¹⁴ De tiltaltes forklaringer om forløbet og bevæggrundene til at afstå fra iværksættelsen var dog ikke helt samstemmende. Se nærmere herom i nævnte artikel i *Juristen*.

¹⁵ Landsretten indhentede gennem Justitsministeriet oplysninger om svensk ret fra det svenske Justitsdepartement. Redegørelsen bestod i hovedsagen af gengivelser af afsnit fra strafferetlige standardværker, som forsvarerne i forvejen var bekendt med fra mit foran nævnte responsum.

¹⁶ Aktionen er kendt som »Operation Leo«. Anna Greta Leijon havde som vicearbejdsmarkedsminister ansvar for udvisningen af nogle medlemmer af Rote Arme Fraktion, som i 1975 gennemførte en besættelse af den vesttyske ambassade i Stockholm. Ministeren skulle have været bortført i en trækasse med henblik på at tvinge den svenske regering til at betale løsepenge og den vesttyske regering til at løslade fængslede terrorister. Aktionen mislykkedes, da gruppens leder, den vesttyske Norbert Kröcher, blev pågrebet af svensk politi.

¹⁷ Forsøgs- og medvirkenshandlinger anses foretaget i den danske stat, hvis gerningsmanden befandt sig her i landet ved handlingens foretagelse, uanset om lovovertrædelsen fuldbyrdes eller tilsigtes fuldbyrdet uden for den danske stat, jf. nu udtrykkeligt strl. § 9, stk. 3, som blev indsat i 2008 efter anbefaling fra Jurisdiktionsudvalget, se især kapitlerne 10 og 21 i bet. 1488/2007 samt bemærkningerne til den af udvalgets flertal foreslåede § 6 a. Det blev dog i betænkningen tilkendegivet, at der som hidtil må udvises tilbageholdenhed med at udøve dansk straffemyndighed, hvis der i det konkrete tilfælde af forsøg og medvirken er en så ringe tilknytning her til landet, at Danmark kun i begrænset omfang kan siges folkeretligt at have en legitim interesse i at udøve straffemyndighed.

¹⁸ Nogle år senere fik Højesteret i en anden sag lejlighed til at forholde sig til temaet, se U 1998.877 H. Tre personer blev bl.a. tiltalt for forsøg på overtrædelse af strl. § 183, stk. 2. De havde i Danmark tilvirket brevbomber, som fra Sverige blev postet med adresse til personer i England. Svensk politi udtog brevbomberne fra postkassen, og sprængstoffet viste sig i øvrigt at være uvirksomt, så de tiltalte forehavende mislykkedes. Dommen i Blekingegadesagen og min artikel om Rausing-forholdet gav anledning til, at nævningene fik stillet et tillægsspørgsmål om betydningen af, at utjenligt forsøg er straffrit svensk ret. I retsbelæringen blev det imidlertid fastslået, at en forsøgshandling begået i Danmark er omfattet af dansk straffemyndighed efter strl. § 6, nr. 1. Højesteret tiltrådte, at fremstilling af en brevbombe her i landet hører under dansk straffemyndighed, uanset hvor modtageren befinder sig, og uanset hvor afgivelsen til postbesørgelse sker.

¹⁹ Om den dagældende nævningeordning, se Hans Gammeltoft-Hansen, *Strafferetspleje III*, 1997, s. 64-84.

²⁰ Se U 1991.180 H.

²¹ I øvrigt kendte jeg den pågældende fra hendes forudgående ansættelse på universitetet, hvor hun kortvarigt bl.a. var beskæftiget med renskrivning.

²² Jeg kan ikke stenografere, men det lykkedes mig dog at få nedfældet de væsentligste dele af retsformandens resumé og retsbelæring. Et kort afsnit fra den del af det stenograferede referat, der vedrører ansvaret for drabet på politibetjenten, er i øvrigt gengivet af Thomas Rørdam i *Lov & Ret* 1/1992, s. 17.

²³ En udførlig redegørelse for retsformandens opsummering af de væsentligste momenter i bevisvurderingen vedrørende Rausing-forholdet samt om betydningen af svensk ret findes i min tidligere omtalte artikel i *Juristen*.

²⁴ Senere blev der gennemført en ny straffesag mod schweizeren Marc Rudin, der den 20. oktober 1993 ved Østre Landsret blev idømt 8 års fængsel for deltagelse i Købmagergaderøveriet. Han blev løsladt og udvist i februar 1997. De oprindeligt domfældte fik medhold i, at de ikke havde pligt til at afgive forklaring under denne sag, da begivenhedsforløbet vedrørende røveriet og drabet var så tæt sammenhængende, at det ikke kunne udelukkes, at der ved forklaringerne sammenholdt med andre oplysninger kunne fremkomme grundlag for genoptagelse af drabssagen. Se U 1994.20/2 Ø.

²⁵ Efter at nævningene havde frifundet Niels Jørgensen for deltagelse i røveriet mod Daells Varehus, fik anklageren lejlighed til at stille spørgsmål om, hvorvidt den tiltalte kunne dømmes for medvirken til planlægningen af forholdet; men også dette afviste nævningene efter særskilt votering herom.

²⁶ Nogle bud på årsagerne til frifindelsen på dette punkt findes i nævnte artikel.

²⁷ Se nærmere Jørn Vestergaard, Påvirkningsagenter. Om spionageparagraffer mv. *Juristen* 1994, s. 154-169.

²⁸ Foruden domfældelsen efter § 288, stk. 2, jf. til dels § 21, omfattede skyldkendelsen for alle de tiltalte dokumentfalsk og forsøg på brug af falske legitimationspapirer samt særlig groft hæleri med hensyn til de stjalne våben og overtrædelse af våbenloven, dog for Peter Døllners og Karsten Møller Hansens vedkommende kun for en mindre del af hælerierne. Tiltalte Karsten Møller Hansen blev også dømt efter strl. § 152 for at have fået sin daværende hustru, der var læge, til at videregive patientoplysninger med henblik på skabelse af falske identiteter.

²⁹ Jf. den dagældende § 288, stk. 2. Nævningene afviste således, at der var grundlag for at lade straffen overstige den højeste for nogen af forholdene foreskrevne straf med indtil det halve i medfør af strl. § 88, stk. 1, 2. pkt.

³⁰ De domfældte Peter Døllner og Karsten Møller Hansen blev løsladt umiddelbart efter domsafsigelsen.

³¹ I en tidligere nævnte artikel af Thomas Rørdam gav han udtryk for, at ikke mange »med et kvalificeret kendskab til sagen eller dens beviser« ville anfægte den bevisvurdering, retsformandens retsbelæring var udtryk for: »Ved at have været klar over eller ligefrem med til at bestemme, at der under røveriet skulle medbringes et skarpladt haglgevær, har de domfældte jo ikke strafferetligt set underskrevet en blankocheck på et hvilket som helst begivenhedsforløb, herunder at den, der var i besiddelse af geværet, dræbte et menneske. Et skarpladt gevær under et røveri har trods alt andre funktioner end at dræbe. Det kan f.eks. bruges til at skræmme og true med, til at afgive skræmmeskud og til at gøre eventuelt forfølgende biler ukampdygtige.«, se a.st. s. 17.

³² Der var på det tidspunkt ikke regler om, at der for tiltalte, der havde været anbragt i isolation, skulle foretages forhøjet varetægtsfradrag i den udmålte straf, så de tiltaltes påstand om at få taget hensyn til, at de havde været isoleret i næsten 14 måneder, blev ikke imødekommet. Se nærmere U 1992.94 H. Domfældte Carsten Nielsen blev løsladt den 2. april 1994, og domfældte Bo Weimann blev løsladt den 8. april 1994. De domfældte Niels Jørgensen, Torkil Lauesen og Jan Weimann blev løsladt den 13. december 1995. Niels Jørgensen afgik ved døden under hospitalsindlæggelse i 2008.

³³ Indlæggene var mange i såvel faglige fora som i pressen. Forsvarsadvokaterne Jørgen Bang og Thorkild Høyer gik i dagbladet Politiken i rette med mig og andre for i lyset af forløbet i sagen om Blekingegadebanden at kritisere nævningeordningen. For mig belyste sagen imidlertid med stor tydelighed svaghederne ved den dagældende ordning, og jeg tilsluttede mig i flere artikler hovedtrækkene i Dommerforeningens forud fremsatte reformforslag, herunder om behandling i byretten i 1. instans, fælles votering mellem juridiske dommere og nævninge samt ankeadgang af skyldspørgsmålet, se således mine artikler i Politiken den 16. januar 1992 samt i *Lov & Ret* 1/1992, s. 7-12.

³⁴ I flere artikler om reform af nævningeinstitutionen inddrog daværende kriminaldommer Peter Garde problematiske aspekter i forløbet af sagen mod Blekingegadebanden, se således hans artikler i U 1994B.119 ff., U 1998B.215 ff. og U 2002B.315 ff.